

Regeringskansliet
kn.rs@regeringskansliet.se

Yttrande över Promemoria Ny förordning om invasiva främmande arter - Svar senast 2025-07-03

Er beteckning: KN2025/01024

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gävleborg tillstyrker förslaget till ny förordning om invasiva främmande arter (IAS). Framtagande av hanteringsprogram och åtgärdsplanering utifrån dessa program behöver ske skyndsamt så att insatserna blir så effektiva som möjligt. Hanteringsprogram är nödvändiga eftersom förslaget på nationell förteckning innehåller flera väl spridda arter.

Att undanta privata fastighetsägare från att behöva åtgärda befintliga förekomster av arter på den nationella listan innebär att reglerna kan uppfattas som otydliga och det kommer att öka kostnaderna för det allmänna. Länsstyrelsen saknar en analys av ekologiska och ekonomiska effekter till följd av undantaget.

Länsstyrelsen ser stort behov av samverkan med nationellt ansvariga myndigheter, samtliga län och myndigheter, främst kommuner, och privata aktörer. En förutsägbar och långsiktig finansiering av arbetet mot invasiva främmande arter krävs då förslaget ökar kraven på insatser för myndigheter med ansvar för mark- och vattenmiljöer.

Förbuden i det nya förslaget 3 kap 1 § gäller avsiktligt agerande. Kunskapen om invasiva främmande arter behöver därför öka generellt i samhället, i berörda branscher och intressegrupper. Länsstyrelsen behöver ha tillräckliga resurser för att kunna arbeta med kunskapshöjande insatser och svara på frågor.

I de fall där länsstyrelsen, efter överenskommelse med privat markägare, nyttjar den föreslagna rätten att ta över bekämpning av nyupptäckta arter på den aktuella marken så ser länsstyrelsen ett stort behov av att sökbara, statliga medel finns avsatta för länsstyrelsens räkning.

Synpunkter

Länsstyrelsen i Gävleborgs län tillstyrker förslaget på lagstiftning och föreslagna arter till den nationella förteckningen. Förslaget reglerar flera arter som har negativa effekter på ekosystemet och ligger i linje både med Agenda 2030 och miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.

Den nationella förteckningen behöver vara ett levande dokument som revideras vid behov. Det finns många arter i de högsta riskklasserna från ArtDatabanken, SLU (2024). Det kommer dessutom ständigt in nya invasiva främmande arter till Sverige, och arter som inte anses invasiva idag kan bli invasiva i framtiden.

Länsstyrelsens behov av att kommunicera och samverka både nationellt och regionalt ökar med fler förbjudna arter. Länsstyrelsen behöver vägledning och kommunikationsstöd från Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Länsstyrelsen kommer i sin tur behöva vägleda kommuner, regioner och andra myndigheter som genom fastighetsansvar behöver åtgärda IAS. Länsstyrelsen behöver tillräckliga ekonomiska resurser för det löpande arbetet.

Tidig upptäckt och utrotningsåtgärder krävs för att etablering av nya arter ska förhindras. I de föreslagna reglerna om att nyupptäckta arter på privatmark ska bekämpas av fastighetsägaren krävs tydlighet. Om förslaget innebär möjlighet för staten att göra åtgärder på privat mark vid nyupptäckta arter innebär detta att kostnader flyttas från privata fastighetsägare till det allmänna.

En konsekvens av det nya förslaget är att arter som redan finns på en privat fastighet när lagen träder i kraft inte behöver bekämpas. Det blir otydligt när EU-listade arter och nationellt listade arter har olika regler. Länsstyren anser att det privata inte helt undantas från ansvar för bekämpning av befintliga bestånd. Det är dock rimligt att enskildas kostnader begränsas på något sätt. Konsekvenserna för den enskilda skulle kunna mildras exempelvis genom någon form av högkostnadsskydd eller rotavdrag för att kostnaderna inte ska bli orimliga för den enskilde.

I områden där myndigheter blir skyldiga att arbeta med utrotningsåtgärder samtidigt som tomtangränsande, privata fastighetsägare inte behöver göra något riskerar det att bli ”rundgång” och att IAS-arter återkoloniserar åtgärdade områden och samma art behöver åtgärdas gång på gång. Staten får enligt

förslaget utföra bekämpning på privat mark. Med nuvarande budget blir det i praktiken väldigt begränsade åtgärder.

Avfall och massor

Det föreslås följdförändringar i avfallsförordningen med anledning av förslaget om ny förordning om invasiva arter.

Länsstyrelsen tillstyrker att arterna upptagna på den nationella listan skrivs in i Avfallsförordningen och ser positivt på att de nya paragrafskrivningarna i förslaget utgår ifrån arter upptagna på unionsförteckning och den nationella förteckningen i stället för hur skrivningen är utformad i dagsläget där specifik art också står uttryckt. Detta skapar tydlighet och ger samtidigt utrymme för att förändringar vid behov kan göras i förteckningarna utan att skrivningen i paragraferna behöver justeras.

Förutom att transport av massor innehållande växtdelar av arter på en nationell förteckning föreslås bli förbjudet ser Länsstyrelsen också ett behov av tydligare nationella regler och vägledningar kring hur massor och avfall som innehåller reglerade arter ska hanteras. Som privatpersoner och företag är det inte förbjudet att ha kvar befintliga bestånd av invasiva främmande arter på sin fastighet (3 kap 5 §), vilket gör det svårt att genomföra tillsyn till exempel täkter och olika entreprenörers verksamheter.

Detaljerade synpunkter

Förbuden i det nya förslaget 3 kap 1 § gäller avsiktligt agerande. Det betyder att man i en brottsutredning behöver bedöma uppsåtet. Oavsiktlig spridning blir därmed inte straffbart. Kunskapshöjande åtgärder blir ännu viktigare så att inte invasiva främmande arter sprids av på grund av okunskap.

3 kap § 5 undantar privata fastighetsägare från förbudet i 3 kap 1 § 8 punkten att avsiktligt låta befintliga bestånd av arter på den nationella förteckningen växa eller reproducera sig. Under konsekvenser (s 23, 2 stycket) anges att undantaget minskar arbetsbördan inom tillsyn för länsstyrelserna. Undantaget kommer dock medföra ekologiska konsekvenser och stora kostnader för det allmänna då spridning sker oberoende av fastighetsgränser och det allmänna löpande kommer att behöva lägga resurser på tillsyn av

spridning. Länsstyrelsen saknar en analys av ekologiska och ekonomiska effekter av detta undantag.

Länsstyrelsen önskar ett förtydligande vad som gäller i de fall förbjudna arter genom oavsiktlig spridning bildar nya bestånd på privata mark som tidigare inte hyst arten, efter att förordningen trätt i kraft. Detta kan innebära ett ökat behov av tillsyn.

3 kap 6 §: Spärroxbär är endast förbjudet på Öland och Gotland även fast arten har klassningen *mycket hög risk* (ArtDatabanken 2024). Spärroxbär är en trädgårdsväxt och förmodligen underrapporterad i Gävleborgs län. Länsstyrelsen anser att förbudet bör omfatta hela landet. Den bör heller inte undantas från förbudet mot införsel. Ett hanteringsprogram kan peka ut vart i arten ska utrotas.

3 kap 8 § 1 pkt: Särskilda undantag för frösterila vresrosor kan vara positivt, men kräver god artkännedom för att kunna avgöra vilken art det är.

3 kap 8 § 2 pkt: Länsstyrelsen ser utmaningar med att sedum- och vegetationstak innehållande arterna får fortsätta säljas och anläggas under ytterligare tre års tid, då det kan innebära ytterligare spridning av arterna i naturen. Det är av stor vikt att konsumenter informeras om lagstiftningen och att de kan behöva lägga resurser på att bekämpa arterna om de sprider sig från taken till deras omgivande marker. Det kan även drabba grannfastigheter. Det bör även utredas om staten i stället kan ersätta producenter och återförsäljare för dessa lager, och destruera dem.

Länsstyrelsen anser att det bör tydliggöras att fastighetsägare med gröna tak där dessa växter ingår har ansvar för att växterna inte sprider sig från de gröna taken, även om de tillåts växa där.

3 kap 9 §: Länsstyrelsen tillstyrker att det som huvudregel inte är krav på att ta bort befintliga bestånd av parkslide, jätteslide och hybridslide i de fall det inte finns någon spridningsrisk så länge det saknas bra metoder.

4 kap 7–8 §§: Ansvarig myndighet ska utreda vilka arter som behöver hanteringsåtgärder och vilka åtgärder som krävs i de fall en art på EU-listan eller nationella listan inte kan utrotas. Åtgärderna ska samlas i hanteringsprogram som ska hållas aktuella. Programmen behöver tas fram skyndsamt så att hanteringen av dessa arter kan ske på ett resurseffektivt sätt och så snart som möjligt.

Konsekvenser

Förslaget på nationell lista innebär att fler arter ska hanteras av statlig myndighet, region eller kommun som äger eller innehar särskild rätt till aktuell fastighet. Innan hanteringsprogrammen är utformade är det svårt att bedöma kostnader för åtgärderna. Det är dock länsstyrelsens bedömning att tillräckliga åtgärder är svåra att kunna genomföra inom befintliga anslag. Särskilt som länsstyrelsen även kan behöva finansiera åtgärder på privat mark i vissa fall.

Länsstyrelsen ser att det i kommande hanteringsprogram bör finnas tydliga riktlinjer för hur områden och åtgärder ska prioriteras, dels för att ge stöd i utövningen av tillsyn, dels för att underlätta kommunikation om varför olika marker hanteras olika. Detta är viktigt för att upprätthålla legitimiteten för lagstiftningen.

Vi delar Havs- och vattenmyndighetens uppfattning i förra remissunderlaget att för de IAS-arter som bekämpas med hjälp av LOVA-medel idag, framför allt sjögull, behöver nya finansieringssätt tas fram. Detta eftersom LOVA inte får användas för att uppnå lagkrav. Det är nödvändigt att även fortsättningsvis möjliggöra finansiering till kommuner och regioner för att åtgärdsarbetet ska vara effektivt.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Carina Ståhl Herrstedt med miljöanalyshandläggare Karin Antonsson Brink som föredragande. I den slutliga handläggningen har också miljötillsynshandläggare Linn Bendahl och avdelningschef Joakim Hellgren medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.